

**Представяне на книга
Book Review**

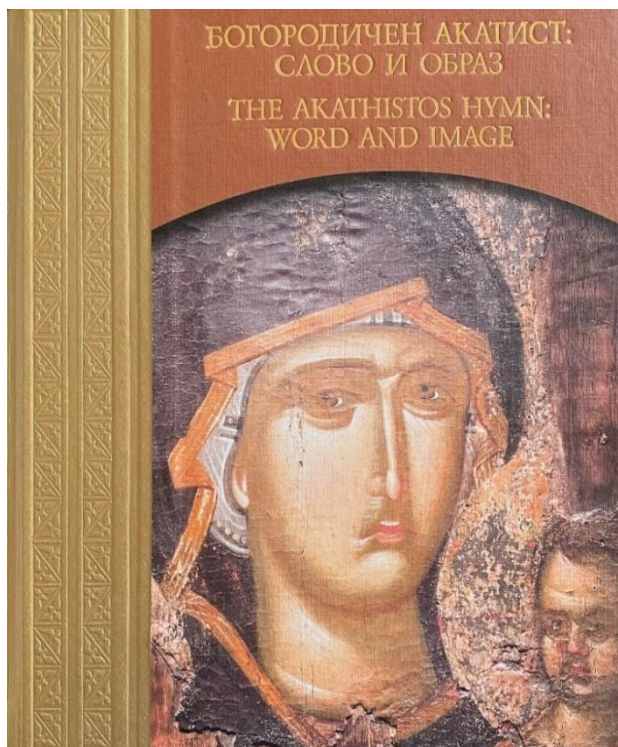
**Представяне книгата на Мирослав Дачев
„Богородичен Акатист: слово и образ“**

Иванка Мавродиева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Имейл: mavrodieva@phls.uni-sofia.bg

Книгата „Богородичен Акатист: слово и образ“ (The Akathistos Hymn: Word and Image) с автор професор дфн Мирослав Дачев е издание на Центъра за семиотични и културни изследвания (2020). Споменавам още в началото къде е отпечатана – от Алианс Принт ЕООД – София, тъй като това е важно с оглед представяне високото качество на печата на луксозното издание на книгата с обем 288 страници. Налице е изцяло покритие между заявката в заглавието – слово и образ, тъй като визуалните изображения от 97 до 288 страница са неразделна част от цялостния замисъл, от реализацията на мащабното проучване и от представянето му в книжно тяло.

Книгата „Богородичен Акатист: слово и образ“ е уникална като концепция, проучване, анализи, съдържание, издание, оформление.

Доказателствата за прецизността, ерудицията, задълбочеността на изследванията и резултатите, са следните.

В индекса се съдържат пунктуално описани 24 сцени, обединяващи стотици изображения от манастири от Света гора – Атон, а препратките са към страниците, което позволява на читателя да се ориентира в богатата информация. Включен е и втори индекс на изображенията в църквите и манастирите по хронологичен ред, като се започва от 9. век и се стига до 19. век.

Както и при индексите, така и в текста, информацията е представена на български и на английски език. Това създава възможности за достигане до широк читателски кръг от експерти и интересуващите се от една сложна многопластова проблематика.

Базова информация в началото на текста е изведена и на гръцки език.

Изразени са благодарности, което е показател за академична коректност. Изказан е респект към духовни лица от манастири в Света Гора – Атон, които са съдействали и са благословили проучването.

Списъкът на проучвания и публикации на проф. Мирослав Дачев, обхващащ 7 публикации от 2015 до 2020 г., показва не само изследователска и творческа активност, но и постижения и устойчивост в създаване на научна продукция в областта, в която той прави изследвания. Тези издания са част от библиотеката „Атониада“, която на с. 7 е представена „като поредица от монографични издания с научна и образователна цел в областта на духовното и културно-историческото наследство“. Направено е уточнението, че седми и осми том са посветени на иконографията на Пресвета Богородица.

Слово и образ в книгата са свързани на много равнища: семиотично, визуално, мултимодално. Семиотичното равнище е водещо във всички томе на библиотека „Атониада“, а специално в този том – прилагането на теорията на речевите актове за четенето на Акатиста и изображенията по него. Задълбоченият и многопластов анализ включва извеждане на фактори, а не просто споменаване на събития и процеси. Мирослав Дачев представя събития, следиконаборски контексти, символни модуси, развитието на изкуството и литературата, на химнографската и иконографската възхвала на Богородица, напластявания и промени през вековете и хилядолетията. Обоснован е изводът на с. 20: „Разбирането на диалога между словото и образа в Богородичния Акатист е подчинено на принципа на палимпсеста – палимпсестът е „наследството“, което оставя след себе си Акатистния диалог между слово и образ“.

„Богородичен Акатист: слово и образ“ е обособен текстово в шест части от 9 до 56 страница на български език, отделно са изведени бележки и пояснения. Споменавам всички части с цел да се придобие представа за огромния мащаб на проучването и за многопластовото проучване.

Първа част: „Богородичният Акатист – същност, поява, развитие и форми. Принципът на палимпсеста“ (9–26 страница) включва информация в исторически, културен, литературен, реторичен, религиозен план; налице е холистичен подход. Авторът открива проявления на словото в **реторичен план**, например на с. 19 е написано: „Не само защото реториката на хайретизмите още е жива в словото за Богородица (*Радвай се, зарадвана и чиста! Радвай се, защото Бог е с тебе! О, Дево Марийо, просвети душата ми!*), а защото тя – Владичицата – продължава единствено да бъде мислена като *прибежище, застъпница и спасение, закрила, ходатай и помощ*. Отново на с. 19 Мирослав Дачев извежда нов **реторичен пласт**, който е на жанрово равнище и е представен в контекста на богата културна действителност, а именно: „Акатистичното слово е в основата на словесни образи и реторически фигури, а впоследствие на цялостна иконографска програма. Те на свой ред нерядко си взаимодействат както в самия творчески процес, така и при възприемането на творбите, като става въпрос не само толкова и не само за влияние, а по-скоро за обширен интертекст.“

Тук акцентирам на едно от постиженията и приносите в книгата на Мирослав Дачев, а именно **интертекст**. В проучването авторът достига до обосновани изводи и до дефиниране на това понятие на базата на задълбочени проучвания на езиково, речево, визуално, иконографско, иконично, семиотично равнище.

Продължавам опита за прочит на задълбочения текст в **реторичен план**; анализът е отново в широк културен и исторически контекст, като се започва с езиковите предобрази на Богородичния Акатист и проучването на протоколите от Третия вселенски събор; в текста са цитирани речи на Александрийския епископ Кирил и беседата на Кирил против Нестория – с. 22. Мирослав Дачев установява влияния и фактори: „От възхвалите в тази реч се ражда **хвалебствено-благодарствената реторика** в икосите на бъдещия Богородичен Акатист – не само като патос, но и като изрази: „евлогизмите“ са изместени от хайретизми, но анафоричното значение се запазва“ – с. 22. Авторът разширява анализа и достига до установяване на приноси в развитието на **жанровете и реториката**: „Видно е, че беседата на Кирил Александрийски **поражда модела за възхвала**, немислим отвъд декларативните и експресивните речеви актове, които на свой ред ще породят и хайретизмите в звученето на Акалистното слово“ – с. 22.

Втората част е озаглавена „Етюди върху иконографията и иконологията на Богородичния Акатист“, първият етюд е Благовестието, вторият – Рождество, третият – Поклонение на влъхвите.

Четвъртият етюд е „Догматика в образи“ и при прочита на текста отново се връщам към първоначалната констатация за особената синергия при анализ между слово и образ, като тука акцентирам на един от изводите: „Ерминията на Дионисий предлага израза „Пресветата стои и държи на ръце Господ като младенец“, който Дичо Зограф разгръща в **потенциална визуална метафора**: „Богородица права, с благославящия младенец в ръце, с корона, обърната на право, стъпила на две каменни стъпал“ – с. 41.

Петият етюд е посветен на образи-възхвали, като тук са открити измерения на речевия акт в различни пластове и се навлиза в проучване на литургията.

Шестият етюд е назван „Победителката“. Анализите на строфите и изображенията са задълбочени в детайли и са установени приноси, направени са изводи относно иконографията, химнографията, структурата на текстовете, поетичните образи, посланията. Авторът обобщава при извеждане на спецификите на Акатистичния химн, с оглед постигане на прецизност, цитирам написаното на с. 49: „Акатистичния химн – като слово и като изображение – е не само апотеоз на молитвения и хвалебствено-благодарствения човешки изказ, а и напомняне“.

Обобщавайки, основателно може да се повторят изводите:

– това е уникално издание, което включва задълбочени проучвания по значими теми;

– това е интердисциплинарно проучване на много равнища;

– това е принос в проучванията на културното наследство.

Брой 52 на сп. „Реторика и комуникации“, юли 2022 г. се издава с финансовата помощ на Фонд научни изследвания, договор № КП-06-НПЗ/75 от 18 декември 2021 г.

Issue 52 of the Rhetoric and Communications Journal (July 2022) is published with the financial support of the Scientific Research Fund, Contract No. KP-06-NP3/75 of December 18, 2021.